

vývoj výsledků za téměř 20 let. Zejména pro oblast čtenářské gramotnosti³¹, kterou je velmi důležité vnímat a rozvíjet v mezipředmětových souvislostech. Čtenářská gramotnost, která spolu s matematickou a přírodovědnou gramotností tvoří jádro šetření PISA, byla v roce 2000 hlavní testovanou oblastí. Opakovaně pak byla čtenářská gramotnost hlavní testovanou oblastí v cyklech 2009 a 2018.

Bližší informace o realizaci šetření PISA jsou zmíněny v kapitole Mezinárodní aktivity a mezinárodní spolupráce. Na tomto místě uvedeme klíčová zjištění PISA 2018.

Šetření PISA rozlišuje různé **gramotnostní úrovně**. Druhou úroveň považuje za tzv. základní. Pro čtenářskou gramotnost je druhá úroveň vymezena tak, že žáci začínají prokazovat schopnost využívat své čtenářské dovednosti k získávání znalostí a k řešení řady praktických problémů. Rozpoznají hlavní myšlenku středně dlouhého textu, naleznou informaci na základě jasně daných, i když někdy složitějších pokynů, a s podporou dovedou posoudit celkový záměr středně dlouhého textu.

Žáci, kteří ve čtení nedosahují ani této základní úrovně, mají často potíže při čtení neznámého textu nebo také při čtení nepřiliš dlouhých a jednoduchých textů. Obvykle potřebují poskytnout vodítka nebo pomocné pokyny, než začnou s textem pracovat.

V rámci cílů OSN pro udržitelný rozvoj byla druhá gramotnostní úroveň označena jako minimální úroveň znalostí, kterou by všechny děti měly získat do konce sekundárního vzdělávání.

Podíl **českých žáků pod druhou (základní) gramotnostní úrovní** v testech **čtenářské gramotnosti** se dlouhodobě pohybuje kolem **20 %** a od zahájení projektu PISA se **mírně zvyšuje**. Tato pětina žáků představuje skupinu obyvatel, kteří mohou mít problémy s dalším uplatněním při studiu, v zaměstnání, ve společnosti.

Navíc v rámci České republiky se situace v jednotlivých druzích škol pohybuje od necelých 2 % v případě žáků víceletých gymnázií a čtyřletých gymnázií přes 8 % v případě žáků maturitních oborů středních odborných škol, 28 % v případě žáků základních škol až po 49 % v případě žáků nematuritních oborů středních odborných škol.

³¹ Typy dovedností a textů sledovaných v rámci testů čtenářské gramotnosti PISA 2018:

Vyhledávání informací je založeno na doslovném čtení, čtenář při něm vyhledává jednotlivá slova či slovní spojení, která jsou přímo uvedena v textu.

Porozumění vyžaduje vyvozování vztahů mezi různými částmi textu a propojování textu se zkušenostmi čtenáře, jde tedy za rovinu doslovného čtení.

Při posuzování a uvažování přistupuje čtenář k textu s odstupem a hodnotí jeho obsah, styl či kvalitu s využitím svých znalostí o jazykových prostředcích, slohových útvarech nebo o tématu, o němž text pojednává. Do kategorie posuzování a uvažování řadí PISA 2018 také dovednosti kritického hodnocení důvěryhodnosti textů a jejich zdrojů.

Vzhledem k rostoucímu trendu čtení elektronických textů zavedla PISA 2018 nové dělení na dva typy textů:

samostatné texty – mají jednoho autora, který je napsal v jednom čase,

soubory textů – obsahují texty různých autorů nebo texty jednoho autora psané v různých časech.

Práce se soubory textů je typická pro čtení v prostředí internetu a kromě tradičních čtenářských procesů vyžaduje dovednosti nového typu založené na porovnávání různých textů na stejné téma.

Podrobněji představuje výsledky PISA 2018 národní zpráva dostupná na webových stránkách České školní inspekce (<https://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA/Narodni-zpravy/Mezinarodni-setreni-PISA-2018-Narodni-zprava>).